

(1)

Doç. Dr. Ali Osman ENGİN*, **Yrd. Doç. Dr. Nevzat DEMİRCİ***, **Gülşen Hoca***

(Assoc. Prof. Dr. Ali Osman ENGIN, Assist. Prof. Dr. Nevzat DEMIRCI, Gulshen Hoca)

TÜRKÇE: İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNDE BASKIN OLAN ZEKÂ TÜRLERİNİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
ENGLISH: THE EVALUATION OF DOMINANT INTELLIGENCE KINDS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS ACCORDING TO THE TEACHERS' POINT OF VIEWS

ÖZET

Bu araştırma ilkököl düzeyinde eğitim alan öğrencilerin Gardner' ın çoklu zekâ kuramından hareketle zekâ boyutlarının baskınlık düzeylerinin tespit edilmesine dönük olarak yapılmıştır. Araştırmanın evreni; Kars ilinde eğitim ve öğretim hayatına devam eden ilköğretim 3. Sınıf öğrencileri ve onların sınıf öğretmenleridir. Örneklem grubu ise, Cumhuriyet İlköğretim Okulu 3/A sınıfı öğrencileri ve onların sınıf öğretmeni olmaktadır.

Sonuç olarak; Öne çıkan zekâ boyutunun “bedensel kinestetik zekâ alanı” olduğu, en az ise; “içe dönük zekâ alanı” olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin farklı zeka türlerine sahip oldukları dikkate alındığında bu zeka türlerine uygun stratejileri ve tekniklerin eğitim programlarımıza dahil edilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çoklu zekâ, Eğitim ve çoklu zekâ kuramı, Öğrenme stratejileri.

Jel Kodu: A21, H52, H75.

ABSTRACT

This study was organized in accordance with the aim of finding the preponderance level of the students' intelligence dimensions through Gardner's multiple intelligence theory. The research universe is the third class students continuing their education at primary schools in Kars and their teachers. The sampling group is the third A-class students and their classroom teacher of Cumhuriyet Primary school in the center of Kars.

As a result it was found out that the most dominant intelligence dimension was bodily kinesthetic intelligence area and the least one was internal intelligence area. When it is put into account that the students may have different dominant intelligence levels, it is necessary for the education programmes to have teaching strategies and techniques according to the dominant intelligence dimensions.

Keywords: Multiple intelligence, Education and multiple intelligence theory, Learning strategies.

Jel Code: A21, H52, H75.

*Kafkas Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitimi Bilimleri Bölümü, Kars/TÜRKİYE.

*Kafkas Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Kars/TÜRKİYE.

*MEB Sınıf Öğretmeni.

GİRİŞ

Howard Gardner'in ortaya atmış olduğu çoklu zekâ kuramı, son zamanlarda ilave edilen başka boyutlarıyla beraber eğitimciler tarafından daha fazla üzerinde durulmaya başlanmıştır. Çünkü öğrenci özellikleri dikkate alınırken öğrenme deseninin göz ardı edilmesi mümkün değildir. Kazanımların hepsi onun üzerinden gerçekleşmektedir. Dolayısıyla en azından tanımaya dönük çalışmaların yoğunlaştırılması gereği olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, Wechsler zekâyı; bireyin amaçlı davranması, akılcı düşünerek çevresiyle başa çıkma stratejilerini kullanırken etkili olma yollarını bulma kapasitesi olarak, Woolfok ise zekâyı; kalıtım veya öğrenme ürünü olarak geliştirdiği zihinsel işlevleri, bilgiyi keşfetme, yapılandırma, öğrenme, daha sonra hatırlayıp problemleri çözmek için hatırlayıp geri getirme ve dünyaya uyum sağlamada kullanma şeklinde tanımlamıştır (1,2). Binbaşıoğlu (3) zekâyı; öğrenebilme yeteneği, edinilen öğrenmeleri eşleştirebilme ve etkili bir şekilde somutlardan hareketle soyutlamalar yapabilmeye yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Piaget' e göre zekâ; çevre ile uyuma, düşünce ile eylemin teşkilatlandırılıp yapılandırılması ve yeni baştan organize edilmesi anlamına gelebilen belli bir uyumlu davranış örneğidir (4). Storddad' a göre; zekâ "bireyin zor, karmaşık, soyut, ekonomik, amaca uygun, sosyal değeri olan ve orijinal nitelikler taşıyan zihinsel davranışları yapabilmeye ve bu koşullar altında bireyin enerjisini davranışlar üzerinde toplayabilme ve heyecanlara karşı koyabilmeli. Faktör analizini geliştiren, Charles Spearman; bütün bireylerin farklı boyutlarda bir genel zekâyıya sahip olduklarını belirtmiş ve bu zekâyı; "g" faktörü adını vermiştir. Spearman' a göre sahip olunan "g" faktörü miktarına bağlı olarak parlak ya da sönük olarak tanımlanabilir. Ona göre "g" faktörü zekâ test maddeleri içerisinde bireyin performansını belirleyen temel faktördür. Diğer yandan her birine "s" denilen özel değişkenler/faktörler de bir takım testlerde ve yetenekler içerisinde belirleyici rol oynamaktadır (5). Genel olarak ifade edildiği gibi zekâyıya özel ve genel yetenek açısından bakıldığında; bireyin her türlü zihin etkinliğinde rol oynayan genel bir zihni enerjiye "genel yetenek" ve belirli bir zihin etkinliğinin gösterilebilmesi için genel zihni yeteneğin dışında ihtiyaç duyulan zihin gücüne ise, "özel yetenek" denilmektedir (6).

Zekânın temeli kalıtsal olmakla beraber bireyin çevreyle olan etkileşimi sonucu şekillenir. Ancak hangisinin daha baskın olduğu tartışmalıdır ve beklide bireyden bireye değişmektedir. Bu değişkenliği kontrol eden birçok bağımsız değişkenin varlığı düşünülürse bu konuda doğrudan yargı ifadeleri kullanmak oldukça zordur. Bu hususta Aiken (7); zekânın ne çevrenin ve nede kalıtımın bir ürünü olmadığını, zekâ = çevre + Kalıtım şeklinde ifade edilse de, bireylerin demografik özelliklerinden, biyolojik faktör ve kavrama becerilerinden etkilenebilmektedir. Son dönemlerde yapılan çalışmalarla zekânın sınırları kalıtsal olarak - "g" faktörü - belirlenmiştir. Yine de bu sınırlar çerçevesinde ulaşılabilen gerçek zekâ boyutu, çevresel faktörlerle -"s" faktörü - belirlenir. Çünkü kalıtım davranış boyutlarının alt ve üst sınırlarını kontrol eder. Bu sınırlar içerisinde gerçekte davranışın nerede meydana geleceğini ise çevresel özellikler belirler. Uzun süreli araştırmalar sonucunda Çoklu Zekâ Kuramı, zekâyı "bir veya daha fazla kültürel yapıda değeri olan bir ürüne şekil verme ya da problemleri çözmeye yeteneği" olarak tanımlamıştır. Ayrıca zekânın akademik başarıyı tahmin etmeye yarayan, kısa sorulara verilen kısa cevaplardan çok daha fazla bir şey olduğunu belirtmiştir (8, 9). Gardner, geleneksel anlayıştan çok daha farklı olarak; zekâ

alanlarından bahsetmiş ve her insanın birden fazla zekâ alanına sahip olduğunu belirtmiştir (9).

Bu konuda birçok kurum ve kuruluşun önemli çalışmalar yaptığı bilinmektedir. Bunların en önemlilerinden birisi de, Amerika' nın Harward Üniversitesi öğretim üyelerinden Howard Gardner' dir. Gardner, 1983 yılında geliştirdiği çoklu zekâ kuramında (Multiple Intelligence MI Theory) zekâyı; “problem çözme kapasitesi yada değerli bir veya birden fazla kültürel yapı ürününe şekil vermek” biçiminde tanımlamaktadır. Gardner, insan zekâsını 8 alt kategoriye ayırmıştır. Bu kategoriler: * Sözel Verbal), * Mantıksal (logical), * Görsel (visual), * Müziksel (musical), * Bedensel (kineshtetic), * Kişilerarası (intrapersonal, * Kişiyeye/içe dönük (interpersonal, * Doğa (naturalist) zekâlardır (10).

Bu zekâ boyutlarının özellikleri (11, 9,12): bir çok farklı yazarlar tarafından şöyle belirtilmeye çalışılmıştır: “1- Sözel zekâ: Bir dile ait fonolojiyi (phonology), söz dizimi (syntax), gramer yapısını, kavram telâffuzunu ve sözcükleri anlamına uygun kullanabilme becerisini kapsar. Şairler,editörler, roman yazarları vs örnek verilebilir. 2- Mantıksal zekâ: Bu boyutta baskın zekâyaya sahip olanlar; mantık kurallarına ve benzerliklerine, neden – sonuç ilişkilerine ve bu tür soyut işlemlere karşı hassas ve duyarlıdırlar. Bu kişiler, kategorilere veya sınıflara ayırarak, genellemeler yaparak, hesaplayarak, mantık yürüterek ve soyut ilişkiler üzerinde çalışarak kolaylıkla öğrenebilirler. Matematikçiler, istatistikçiler, bilgisayar programcıları, vs örnek oluşturabilirler. 3- Görsel zekâ (Uzaysal-spatial): bu tür baskın zekâyaya sahip olanlar, objektif gözlemeleme, görsel ve uzaysal fikirleri fiziksel bir uyaran olmasa da grafiksel olarak sergileme becerilerine sahiptirler.

Harita yapımcıları ve mimarlar örnek verilebilir. 4- Müziksel zekâ: Bu boyutta baskın zekâyaya sahip olan bireyler, bir müzik parçasındaki ritmi, akustik düzeni, melodiyi, müzikteki iniş ve çıkışları, müzikteki bileşenleri rahatlıkla anlayabilme becerileri geliştirmişlerdir. Bunlar en iyi ritim ve müzikle öğrenirler. Besteciler, piyanistler ve şarkıcılar bu gruptandır. 5- Kinestetik zekâ: Bu alanda yeterli olan bireyler, koordinasyon, denge, güç, esneklik gibi yeteneklerini daha fazla geliştirmişlerdir. Ayrıca hız gibi bazı fiziksel özelliklerin yanı sıra, dokunsak nitelikteki alanlarda da beceriklidirler. Bunlar; aktörler, atletler ve dansçılar olabilirler. 6- Kişilerarası zekâ: Bu zekâ türü ile bir insanın diğerleri ile arasındaki farklı özelliklerin farkına vararak onları en iyi şekilde yorumlama ve değerlendirme yeteneği oldukça gelişmiştir. Bunlar sosyal zekâsı güçlü olan kişilerdir. Bir grup içerisinde diğer grup üyeleri ile işbirliği yapma, onlarla uyum içerisinde olma ve bu insanlarla sözlü veya sözsüz iletişim kurmada başarılıdırlar.

Psikologlar, eğlence düzenleyicileri, psikoterapistler bu gruptan sayılabilirler. 7- Kişiyeye dönük zekâ: Bu zekâ türü kuvvetli olan bireylerin kendilerini objektif olarak değerlendirme, duygularını, isteklerini ve ihtiyaçlarını fark edebilme, kendini iyi disipline edebilme becerileri gelişmiştir. Özgüvenleri yüksektir, Diğer bireylere ait motivasyonları, olumsuzlukları fark edebilme yetenekleri gelişmiştir. Bu gruba en iyi örnekler; öğretmenler, siyasetçiler, terapistlerdir. 8- Doğa zekâsı: Bu zekâ türü baskın olan bireyler; farklı fauna ve floralardaki türlere ait anlama ve sınıflama becerilerine sahiptirler. Bütün eko sistemdeki yaşayan canlılara karşı ilgi duyarlar. Bunlar; zoolojistler, veterinerler, biyolojistler olabilirler. Çoklu zekâ kuramının temel ilkeleri aşağıdaki esasları içerir (13, 2) : Her insan belirtilen zekâ türlerinin hepsine sahiptir.

Ancak düzeyleri farklı gelişmiş olabilir. Her insan bu zekâ türlerinden her birini geliştirebilir. Burada uygun eğitim ve öğretim etkinlikleri devreye girmektedir. Belirtilen zekâ alanları karmaşık yapıda ve birbirleri ile etkileşim içerisindedir. Bir kişinin her alanda zeki olabilmesinin birçok yolu vardır.” Eğitim ve öğretim etkinliklerinin organize edilmesinde doğru yaklaşımların işe koşulamamış olmasının sorunları giderek çoğalttığı bir vakadır. Çoklu zekâ kuramı ile ilgili çalışmalar buradaki yanlışları ve hataları düzeltmeye dönük olarak yapılmaktadır. Bu araştırmada amaç; ilkökul düzeyi öğrencilerinin zekâ boyutlarının neler olabileceği ve bu boyutların sağlıklı gelişip gelişmediğinin saptanması ve eğitimcilere bu konuda katkı sağlanmasıdır.

Yöntem

Öğretmenler tarafından öğrenci özelliklerinin tam olarak analiz edilememiş olmasının seçilecek öğretim strateji, yöntem ve tekniğinin yanlış olabileceği sonucunu getirecektir. Bu tanıma olayının sağlıklı yapılamaması başlı başına bir problem durumudur. Öğretmen görüşleri kapsamında ve çoklu zekâ kuramına göre ilköğretim 3. Sınıf öğrencilerinin baskın olan zekâ boyutları nedir?. Araştırmaya katılan öğretmenlerin değerlendirmeleri objektif ve öğrencileri tanıma bilgi birikimine dayalıdır. Araştırma kendisine ulaşılabilen öğretmenin 20 öğrencisi ile sınırlıdır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Gardner, 1983 yılında geliştirdiği çoklu zekâ envanteri formu kullanılmıştır. Bu formlar standart olup olduğu gibi kullanılmıştır. Araştırma betimsel bir araştırmadır. Tarama modellenmiş bilgi toplanmış ve konu ile ilgili kullanılan anket formuyla da öğretmenlerin değerlendirmeleri alınmıştır. Elde edilen bilgiler orijinal anket formlarının kendileri üzerinde değerlendirilmeleri yapılmış ve herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Araştırmanın evreni; Kars ilinde eğitim ve öğretim hayatına devam eden ilköğretim 3. Sınıf öğrencileri ve onların sınıf öğretmenleridir. Örneklem grubu ise, Cumhuriyet İlköğretim Okulu 3/A sınıfı öğrencileri ve onların sınıf öğretmenidir. Öğretmen ve öğrenci kimlikleri kodlanarak isimleri kullanılmamıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, veri toplama araçlarının uygulanmasıyla elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo -1. Çoklu Zekâ Alanları Envanterine Göre Öğrencilerin Zekâ Alanları ve Bu Alanlarındaki Yüzdeler Dağılımı

Zekâ Alanları	Öğrenci Sayısı	%
Sözel Dilsel Zeka	3	15
Mantıksal Matematiksel Zeka	2	10
Müziksel Ritmik Zeka	2	10
Görsel Uzaysal Zeka	1	5
Bedensel Kinestetik Zeka	6	30
Kişilerarası Zeka	5	25
İçsel Zeka	0	0
Doğacı Zeka	1	5
Toplam	20	100

Tablo 1’de zekâ alanlarının dağılımı incelendiğinde sözel-dilsel zeka alanı %15, Mantıksal-matematiksel zeka alanı %10, İçsel zeka alanı %0, Bedensel-kinestetik zeka alanı %30, Kişiler arası zeka alanı %25, Görsel uzamsal zeka alanı %5, Müzik-ritmik zeka alanı %10, Doğacı zeka alanı %5 şeklinde olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla, çoklu Zekâ Kuramının sınıf uygulamaları hususunda birçok çalışma yapıldığını; ama bunların içinde ancak en doğrusunun belirlenemeyeceğini, öğretmenin sınıf ortamına, hedeflerine ve topluma bakarak uygun yöntemleri seçmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Kimi eğitimciler zekâ alanlarını, pek çok başlangıç noktası sağlayacak öğretimsel süreçlerde kullanmayı; kimileri ise anaokulundan itibaren her öğrencinin güçlü ya da baskın olan zekâ alanının belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır Campbell (14). Bununla birlikte, Çoklu zekâ teorisi, derslerin, konuların veya ünitelerin planlanmasında sadece sınıf öğretmenlerinin kendi aralarında işbirliği yapmalarını desteklemekle kalmayıp sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenlerinin birlikte çalışmalarını öngörmektedir. Bu durum, dolaylı olarak sınıf ve branş öğretmenleri arasında ekip ruhunun oluşmasını da sağlayacaktır (15).

Tablo-2. Öğretmenlerin Gardner’ın Çoklu Zeka Envanterine verdikleri cevapların Dağılımı

Okul: Cumhuriyet İlköğretim Okulu - Kars				
Sınıf: 3/A				
Öğretmen: 1				
Öğrenci No: 1-20				
Öğretmenin Kullandığı Öğretim Strateji, Yöntem ve Tekniği: Soru-cevap, anlatma, canlandırma, sesli-sessiz okuma, problem çözme, buluş yoluyla öğretim, yaparak yaşayarak öğrenme.				
Zekâ Alanlarıyla İlgili Anket Soruları	Öğrencilerin Anket Sorularına Verdiği Cevaplar (Öğrenciler: 1-20) ile gösterilmiştir			
Sözel – Dilsel Zekâ Alanı	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
Yazılar, resimlerden daha çok dikkatini çeker	1,2,6,7,13	5,9,10,14,15,16,17,19,20	3,4,8,11,12,18	
İsim, yer ve zaman konusunda hafızası güçlüdür	1,6,7	3,9,13,14,15	2,4,5,8,10,11,12,16,17,18,19,20	
Kitap okumaktan hoşlanır.	2,6,7,13	1,5,9,10,12,14,15,16,19,20	3,4,8,11,17,18	
Yaşına uygun kelimeleri doğru söyler.	1,6,7,14	2,3,9,10,13,20	5,8,11,12,15,16,17,18,19	
Kelimeleri içeren oyunlardan hoşlanır.	2,6,7	1,10,11,12,13,14,15,16,19,20	3,5,8,9,17,18	4
Dinleyerek, daha iyi ve daha hızlı öğrenir.	2,6,7	1,3,9,10,13,14,15,16,17,19	4,5,8,11,12,15	
Yaşına göre kelime hazinesi	1,6,7	2,5,8,9,10,11,12	3,17,18,19	4

oldukça yüksektir.		,13,14,15,16,20		
Yazı yazmaktan çok hoşlanır.	1,2,6,7	3,6,9,10,14,17,18,19,20	4,5,8,11,12,13,15,16	
Yeni öğrendiği kelimeleri kullanmayı sever.	1,2,6,7	5,8,12,13,14,15,16,20	3,9,10,11,17,18,19	4
Sözlü anlatımlarda oldukça başarılıdır.	1,2,6,7	3,9,13,14	5,8,10,11,12,15,16,17,19,20	4,18
Matematiksel – Mantıksal Zekâ Alanı	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
Zaman zaman okuduklarını şemalar halinde özetle ifade eder	1,2,6,7	3,4,5,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,20	8,19	
Makinelerin çalışmaları hakkında sorular sorar.	2,6,7,10	1,3,5,9,13,14,15	4,8,11,12,16,17,18,19,20	
Aritmetik problemleri zihninden hesaplar.	1,6,7,10	2,3,5,9,13,14,17,20	4,8,11,12,15,16,18,19	
Matematik ve fen derslerinden hoşlanır.	1,6,7,13	2,3,9,10,14,16,18,20	4,5,8,11,12,15,17,19	
Sayı ve problem içeren oyunlardan hoşlanır.	1,2,7,13	3,4,6,9,10,14,17,20	5,8,11,12,15,16,18,19	
Dama, satranç ve benzeri akıl oyunlarını sever.	1,6,7,14	2,3,5,9,10,12,13,15,17,18,19,20	4,8,11,16	
Bilgisayar ve atari oyunlarından hoşlanır.	2,7	1,3,4,5,6,9,10,13,14,16,17,20	7,8,11,12,15,18,19	
Deney yapmaktan hoşlanır.	1,6,7,9,10	2,5,8,11,12,13,14,15,17,18,20	3,4,16,19	
Arkadaşlarına göre daha soyut düşünebilir.	2,6,7,9	1,3,5,10,13,14,16,17,20	4,8,11,1,15,18,19	
Derslerde mantıksal ilişkiler kurmayı sever.	1,6,7,9,14,20	2,4,11,12,13,15,17,18,19	3,5,8,10,16	
İçsel Zekâ Alanı	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
Kendi başına ve bağımsız çalışmayı sever.	2,7	1,3,5,6,9,10,12,14,15,16,17,19,20	4,8,11,13,18	
Kendine ait zayıf ve güçlü yanlarını bilir.	1,6,7	2,3,9,10,13,14,20	4,5,8,11,12,15,16,17,18,19	
Tek başına çalışmayı daha çok sever.	7	1,2,5,6,8,9,10,13,14,15	3,11,12,17,18,19,20	4
Tek başına oynamayı daha çok sever.	2,7,9	1,3,6,10,12,13,14,17,18,19,20	4,5,8,11,15,16	
Sınıf içi paylaşımı pek sevmez.	1,3,6	2,4,7,8,9,11,12,14,15,20	5,10,13,16,17,18,19	
Yaptığı davranışların bilincindedir.	6,7,9,14	1,2,3,10,13,16,17,19,20	4,5,8,11,12,15,18	

Kendine olan güveni ve saygısı yüksektir.	6	1,2,5,7,9,13,14,20	3,4,10,15,16,17,18,19	8,11,12
Genellikle yapmaktan hoşlandığı bir hobisi vardır.	1,2,9,20	3,6,7,10,14,15,16,17,19	4,5,8,11,13,18	12
Genelde kimseden fikir ve görüş almaz.	2,6,9	1,5,7,14,20	3,8,10,11,12,13,15,16,17,18,19	4
Arkadaşlarının yardımı olmadan çalışabilir.	1,7,14	2,3,6,9,10,15,16,17,18	4,5,8,13,19,20	11,12
Bedensel Kinestetik Zekâ Alanı	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
Ders esnasında kalkıp dolaşır bir şeyler okur veya araştırır.	1,2,7	3,4,5,6,9,10,11,12,13,14,17,19,20	8,15,16,18	
Koşmayı, zıplamayı ve oynamayı çok sever.	6	5,8,9,11,14,15,17,18	1,3,4,7,10,12,16,19,20	2,13
Sabit bir şekilde duramaz, kımıldanır.	1,4,8,14,17	5,6,10,11,12,19,20	9,15,16,18	2,7,13
İnsanlara ve eşyalara dokunmaktan hoşlanır.		1,3,4,5,6,8,9,10,11,14,16,17,18	2,12,15,19,20	7,13
Bir şeyi, okumak yerine onu yaparak öğrenir.	6,7	1,3,5,9,10,11,13,14,15,16,17,18,19,20	4,8,12	2
Merak ettiği şeyleri dokunarak incelemek ister.	6,14	1,4,7,8,10,11,13	2,3,5,9,12,15,16,17,18,19,20	
Boş vakitlerini sınıf dışında geçirmek ister.	6	2,3,5,8,9,11,15,17,18,19,20	1,4,10,12,14,16	7,13
Arkadaşlarıyla fiziksel oyunlar oynamayı tercih eder.	17	1,2,4,6,9,14,16,20	3,5,8,11,12,15,18,19	7,10,13
El becerileri gelişmiştir.	4,2,6,1	1,3,5,7,8,9,10,12,15,17,18,19,20	4,11,13,16	
Bir şeyi anlatırken vücut hareketlerini kullanır.	9	1,17,20,2,6,10,11,14,16	3,4,5,8,12,13,15,18,19	7
Kişiler Arası Zekâ Alanı	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
Arkadaşlarıyla birlikte oyun oynamayı sever.		1,2,3,6,7,9,14,16,17,19	4,8,10,11,12,13,18,2	5,15

			0	
Arkadaşları tarafından bir lider olarak görülür.	1,2,6 ,7,14	3,5,8,9,1 0,13,17,18,20	4,11,1 5,16,19	1 2
Problemi olan arkadaşlarına yardım eder.	2	1,3,4,6,7 ,8,9,13,14,16,18 ,19,20	5,10,1 1,12,15,17	
Arkadaşları onun fikirlerine önem verir.	6,7,1 3	1,2,9,10, 14,17,20	3,4,5,8 ,11,15,16,18,1 9	1 2
Organizasyon yapmayı içinde olmayı sever.	1,6	2,3,4,7,8 ,9,10,14,18,19	11,12, 13,15,16,17,2 0	5
Arkadaşlarına bir şeyler anlatmaktan hoşlanır.		1,2,3,4,7 ,9,10,11,13,14,1 9,20	5,6,8,1 2,15,16,17,18	
Arkadaşlarıyla sık sık birlikte olmak ister.	7	2,6,8,9,1 3,14,16,17,18,1 9	3,4,5,1 0,11,12,15,20	
Arkadaşlarının sorunlarına yardımcı olmaktan hoşlanır.	6,7	1,2,3,9,1 0,13,14, 16,19,20	4,5,8,1 1,17,18	1 2,15
Çevresindekiler onunla arkadaşlık kurmak ister.	1,2,6 ,7	3,9,13,1 4,17,18,20	4,5,8,1 0,11,12,15,16, 19	1 5
Herkesle konuşmaya özen gösterir.	6,14	1,2,3,7,9 ,13,16,18,20	4,5,8,1 0,11,12,17,19	
Görsel Uzamsal Zekâ Alanı	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
Kompozisyon yazımlarında sonuç bölümünü yazmakta zorlanır	11	1,2,3,4,6 ,7,8,9,10,12,14, 16,17,18,20	5,15,1 9	1 3
Renkler konusunda ilgisi ve bilgisi yüksektir.	2,6,7 ,12	1,3,5,9,1 0,11,114,15,18, 19	4,8,16, 17,20	1 3
Çizelge ve tablo türü materyalleri kolayca algılar.	1,7	2,3,4,5,6 ,8,9,10,13,14,15 ,17,20	11,12, 16,18	
Arkadaşlarına oranla daha fazla hayal kurar.		1,2,5,6,7 ,8,9,10,11,12,14 ,15,16,19	3,4,17, 18,20	1 3
Resim yapmayı ve onları boyamayı çok sever.	1	2,3,4,5,7 ,8,9,11,12,14,17 ,18,20	6,10,1 5,16,19	1 3
Yap-boz ve lego gibi	9	1,2,6,10,	3,4,5,7	1

oyunlardan çok hoşlanır.		14,15,16,19	,8,11,12,17,18 ,20	3
Daha önceden gördüğü yerleri kolayca hatırlar.	1	2,6,7,9,1 0,2,13,18,19,20	3,4,5,8 ,11,14,15,16,1 7	
Bulmaca çözmekten hoşlanır.	6,7	1,2,3,5,9 ,13,14,16,17,19, 20	4,8,10, 11,12,15,18	
Yön bulma becerisi yüksektir.	1,7	2,6,9,10, 11,13,15,18,19, 20	3,4,5,8 ,12,14,16,17	
Resim içeren kitapları okumayı daha çok sever.	7	1,2,3,4,5 ,6,8,9,11,12,14, 16,17,19,20	10,15, 18	1 3
Müziksel Ritmik Zekâ Alanı	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
Duyduğu şarkı ve melodileri rahatlıkla söyler.	7,11	1,6,8,9,1 0,12,13,14,16,1 7,18,19,20	2,3,4,5 ,15	
Şarkı söyleme yeteneği gelişmiştir.	6,7,1 1,12,13	1,2,4,8,9 ,10,14,15,16,19, 20	3,5,17, 18	
Bir müzik aleti çalar ya da çalmayı çok ister.	1,6,9 ,11,13	2,3,5,7,8 ,10,12,15,16,17, 19,20	4,14,1 8	
Müzik derslerinde başarılıdır.	1,6,1 0,11,13	2,4,7,8,9 ,12,14,15,16,19	3,5,17, 18,20	
Ritmik konuşur ya da ritmik hareket eder.	6,11	1,3,4,5,7 ,8,9,10,12,13,14 ,17,19,20	2,15,1 6,18	
Farkında olmadan bir melodi mırıldanır.	1,6,1 1,13	2,4,5,7,8 ,9,10,12,14,15,1 6,17,19	3,18,2 0	
Ders çalışırken eliyle ya da ayağıyla ritim tutar.	13	1,3,6,9,1 0,11,12,14,18,1 9,20	2,4,5,7 ,8,15,16,17	
Arkadaşlarının karşısında şarkı söylemeyi sever.	6,10, 11,12	1,2,4,7,8 ,13,14,15,16,17, 20	3,5,9,1 8,19	
Çalışırken müzik dinlemekten hoşlanır.	7,12	1,4,6,8,9 ,10,11,13,15,19, 20	2,3,5,1 4,16,17, 18	
Öğrendiği şarkıları sınıfta paylaşmayı sever.	6,7,1 2	1,2,3,4,8 ,9,11,13,14,15,1	5,10,1 8,19	

		6,17,20		
Doğacı Zekâ Alanı	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
Hayvanlara karşı çok ilgilidir.	1	3,5,6,7,8,9,10,12,13,14,15,16,17,18,19,20	2,4,11	
Doğada olmaktan çok hoşlanır.	6	1,2,4,9,13,17,19,20	3,5,7,8,10,11,12,14,15,16,18	
Evde bir hayvan besler yada beslemeyi çok ister.	6	1,2,5,7,8,9,10,12,13,14,15,16	3,4,11,17,18,19,20	
Bahçede, toprak ve çamurla oynamayı çok sever.	2,6,7,13	1,9,10,11,14,15,16,18	3,4,5,8,12,17,19,20	
Çevre kirliliğine karşı çok duyarlıdır.	6	1,2,3,5,9,13,17,19,20	4,7,8,10,11,12,14,15,16,18	
Hayvan veya doğa belgeselleri izlemeyi sever.	2,13	1,5,6,7,8,9,10,11,12,14,16	3,4,5,15,17,18,19	
Hava durumu yada meteorolojik olaylara ilgilidir.	6	1,2,3,4,5,7,9,10,12,13,14,15,17,18,19,20	8,11,16	
Ağaçlara ve diğer bitkilere düşkündür.	2	1,3,6,8,9,10,12,14,16	4,5,15,17,18,19,20	7,11,13
Sürekli açık havada oynamayı ister.	6,9	1,2,4,5,7,8,11,13,14,15,17,18,19,20	3,10,16	
Doğa olaylarına karşı ilgilidir.	6	1,2,3,4,8,9,10,14,16,17,19,20	3,4,5,8,12,17,19,20	

Bulgulara göre en çok öne çıkan zekâ boyutunun “bedensel kinestetik zekâ alanı”, en az ise; “içe dönük zekâ alanı” olduğu gözlenmiştir. Okulda başarının sağlanabilmesi için çocuğun zekâ alanı erken yaşlarda keşfedilmelidir. Gardner bir kişinin zihinsel gelişim eğilimini ilk yaşlarda belirleyerek, bu eğilime göre bir takım sonuçlar çıkarmanın, o kişinin eğitim fırsat ve seçeneklerini geliştireceğine inandığı için Çoklu Zeka Kuramı’nın eğitim uygulamaları üzerinde de durmuştur. İnsanlarda var olan baskın zekâ türlerini ya da farklı bir deyişle her insanın kendine özgü kolay öğrendiği öğrenme yolunu kullanarak o insana öğrenmede zorlandığı pek çok şey öğretilbilir. Eğitimde öğrencilerin zekâ türlerine uygun eğitim yapmak öğrenci başarısını artırmaktadır. Tersinden ifade edilirse, bazı öğrenciler kendi zekâ türlerine hitabeden

öğretim etkinlikleri olmadığında öğrenmede zorluk çekmektedirler. Bu yüzden öğretmenden beklenen, sınıftaki tüm öğrencilere yönelik eğitim etkinlikleri planlaması ve gerçekleştirmesidir (16). Diğer taraftan; bedensel kinestetik zeka, bireylerin fikirlerini ve duygularını ifade etmeleri için bütün bedenini becerikli bir şekilde kullanması ve bir takım şeyler üretirken ellerini çok iyi kullanmasıdır. Bu zeka alanı özel yetenekler içerir: Koordinasyon, denge, esneklik, hız, dokunma yeteneği bedensel kinestetik zekanın içerdiği bazı özel yetenekler arasında sayılabilir. Gardner, kinestezinin altıncı duyumuz olduğunu söyler. Bu, nazikçe hareket edebilme kabiliyeti ve diğer insanların ve nesnelere hareketlerini ya da dinamiklerini doğrudan kavramaktır (17).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma sonucunda, elde edilen veriler ışığında en çok öne çıkan zekâ boyutunun “bedensel kinestetik zekâ alanı”, en az ise; “içe dönük zekâ alanı” olduğu gözlemlenmiştir. Bedensel kinestetik zekâsı kuvvetli olan bireyler koordinasyon, denge, güç, esneklik gibi vücut hareketlerinde beceriklidirler. Ayrıca hız gibi bazı fiziksel özelliklerin yanı sıra, dokunsak nitelikteki alanlarda da beceriklidirler. Bu zekâsı kuvvetli bireylere aktörler, atletler, dansçılar örnek olarak verilebilir. Kişiyi/içe dönük zekâ ise; bu zekâ türü kuvvetli olan bireylerin kendini objektif olarak değerlendirme, duygularını, isteklerini ve ihtiyaçlarını fark edebilme, kendini iyi disipline edebilme becerileri ve özgüvenleri yüksektir. Ayrıca diğer bireylere ait motivasyonları, olumsuzlukları, vs fark edebilme becerilerine sahiptirler. Bu tür zekâsı kuvvetli bireylere öğretmenler, siyasetçiler, terapistler, vs örnek olarak verilebilir. Bu sonuca göre; öğrencilerin kendilerini ifade etme, öz güven, disiplin, ihtiyaçlarının farkında olma motivasyon ve olumsuzlukları fark edebilme gibi bireysel boyutlu duyuşsal yeterliklerinin zayıf olduğu söylenebilir. Bu veri oldukça önemli ve ihmal edilemeyecek kadar anlamlıdır. Çocuklar, geliştiremedikleri o duyuşsal alan yeterlikleri yerine bedensel becerilerini geliştirdikleri anlaşılıyor. Ya da o yüzden bu alandaki gelişimleri çekinik kalmıştır denilebilir. Eğitim ve öğretim etkinliklerinin en zor olanı; duyuşsal alan yeterliklerinin öğrencilere kazandırılmasıdır. Çünkü bu alan daha soyut ve ölçme ve değerlendirilmesi de o kadar zordur. Ayrıca öğretmenlerimizin de bu alan yeterlikleri bu problemleri giderecek kadar zengin değildir. Çünkü eğitim ve öğretim etkinliklerinin temel sorunları bu alanda yoğunlaşmaktadır. Acilen tedbir alınmalı ve öğretmenlerin bu alanda daha donanımlı hale getirilmeleri için hizmet içi eğitim faaliyetlerine ağırlık verilmelidir.

Diğer yandan; sözel-dilsel zekâ alanı ile mantıksal-matematiksel zekâ alanının yüzdeleri dilimlerinin biraz daha yüksek değerde olması gerekirdi. Çünkü ifade ve analitik düşünme becerilerinin istenen düzeyde olması için bu alanlarda %14-15’ lik bir değer olması gerekirdi. Ayrıca diğer zekâ alanlarında öğrencilerin gelişimlerinin normalin altında olduğu görülmektedir. Dikkat edilirse, genel olarak öğrencilerin düşünsel yetenekleri ile ilişkili olarak zorlandıkları görülmektedir.

Ancak bir öğrencide baskın olan zekâ alanlarının varlığı, diğer zekâ alanlarına sahip olmadığı anlamına gelmemektedir. Araştırma sonucunda: öğrenci 1 : bedensel-kinestetik zeka, öğrenci 2 : bedensel-kinestetik zeka, öğrenci 3 : müzik-ritmik zeka, öğrenci 4 : kişiler arası zeka, öğrenci 5 : kişiler arası zeka, öğrenci 6 : bedensel-kinestetik zeka, öğrenci 7 : bedensel-kinestetik zeka, öğrenci 8 : mantıksal-matematiksel

zeka, öğrenci 9 : sözel-dilsel zeka, öğrenci 10 : kişiler arası zeka, öğrenci 11 : kişiler arası zeka, öğrenci 12 : kişiler arası zeka, öğrenci 13 : görsel-uzamsal zeka, öğrenci 14 : özel-dilsel zeka, öğrenci 15 : bedensel-kinestetik zeka, öğrenci 16 : bedensel-kinestetik zeka, öğrenci 17 : sözel-dilsel zeka, öğrenci 18 : müzik-ritmik zeka, öğrenci 19 : mantıksal-matematiksel zeka, öğrenci 20 : doğacı zeka alanlarına sahip oldukları ve zekâ alanları ile ilgili yığılımın da; sözel-dilsel zeka alanı %15, Mantıksal-matematiksel zeka alanı %10, İçsel zeka alanı %0, Bedensel-kinestetik zeka alanı %30, Kişiler arası zeka alanı %25, Görsel uzamsal zeka alanı %5, Müzik-ritmik zeka alanı %10, Doğacı zeka alanı %5 şeklinde olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla; bir öğretmenin sekiz zekâ alanının hepsinde de uzman olmak zorunda olmamasına rağmen, onun sınıfta tipik olarak uygulamaktan çekindiği çeşitli zekâ alanlarına ait etkinlikleri nasıl gerçekleştireceğine dair yararlanabileceği kaynakları bilmesi ve bu kaynaklardan nasıl yararlanacağını farkında olması büyük önem arz etmektedir (18). Bireye ait tüm bu zekâ alanlarının aynı düzeyde olması çok güç bir ihtimaldir. Ancak doğru öğretim teknikleriyle zekâ alanlarının geliştirilebilirliği yapılan birçok çalışmayla gösterilmiştir. Sekiz zekâ alanı yoluyla, öğrenme fırsatları birleştirilirse öğrenciler akademik olarak daha başarılı olmakta, kendi öğrenme stratejilerinin farkına varmakta ve kendilerine olgüvenleri artmaktadır. Bu nedenle, öncelikle öğretmenlerin, çoklu zekâ alanlarını kendi derslerinde kullanabilecek düzeyde eğitim almaları gerekmektedir (19). Bunun için sınıf öğretmenliği lisans programında, öğretmen adaylarının sınıf ortamında kullanabilecekleri çoklu zekâ etkinliklerine önem verilmelidir.

Sonuç olarak; anket sonuçlarının yüzdelerine baktığımızda en fazla öne çıkan zekâ alanı %30' luk payla "Bedensel-Kinestetik Zeka" olmaktadır. Bunu yanında en az ise "İçe Dönük Zeka" alanının olduğu görülmektedir. Üçüncü sınıf öğrencilerinin gelişim düzeyleri, yaşları ve bilişsel-duyusal-psikomotor özellikleri gereği sürekli bir hareketlilik içinde olmaları anket sonuçlarına yansımış olabilir. Çıkan sonuçlara göre şu zeka alanlarında öğrencilere ek etkinlikler düzenlenerek zekâ gelişimlerinde olumlu gelişmeler sağlanabilir: İçsel zekâ alanı, Doğacı zekâ alanı, Sözel-dilsel zekâ alanı, Mantıksal-matematiksel zekâ alanı, Müziksel-ritmik zekâ alanı. Yüzdeleri yüksek çıkan zekâ alanları diğer alanlara herhangi bir zarar vermemektedir. Önemli olan düşük düzeyli alanlarda öğrencileri harekete geçirerek, motive ederek ve ek öğretim etkinlikleri düzenleyerek istenilen seviyeyi yakalamak olmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Açıkgöz, K. 1996, Etkili Öğrenme ve Öğretme, Kanyılmaz Matbaası, İzmir.
2. Sevil, B.F. (2003). Çoklu Zekâ Kuramı. Eğitim ve Denetim Dergisi, 1(1), 1-18
3. Binbaşıoğlu, C. 1985 Eğitim Psikolojisi, Kadioğlu Matbaası, Ankara.
4. Clark, F. "Zeka" 1973 (çev: Rengin Ufuk Sarier) Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Ankara.
5. Atkinson, R.L.; R.C. Atkinson, E.R. Hilgard. 1995 Psikolojiye Giriş II, Sosyal Yayınları, İstanbul.
6. Başaran, İ. E. 1985 Eğitim Psikolojisi, Sevinç Matbaası, Ankara.
7. Aiken, L. R. (2000). Psychological Testing and Assessment Allyn and Bacon.
8. Checkley, K. (1997). The First Seven ... and the Eight: A Conversation with Howard Gardner. Educational Leadership. 55(1), 8-13.

9. Gardner, H. (1993). Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. (Second Edition). London: Falmer Press.
10. Gardner, H. (2006). Multiple Intelligences: New Horizons. New York: Basic Books.
11. Armstrong, T., 2003, The Multiple Intelligences Of Reading And Writing: Making The Words Come Alive, Association for Supervision and Curriculum Development, USA.
12. Gardner, H. (1999). Intelligences Reframed: Multiple Intelligences for the 21st Century. New York: Basic Books.
13. Armstrong, T., 1994, Multiple Intelligences in The Classroom, Association for Supervision and Curriculum Development, Virginia, USA.
14. Campbell, L. (1997). Variations on a Theme – How Teachers Interpret MI Theory. Educational Leadership. 55(1), 14 – 19.
15. Saban, A. (2004). Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitim. (Dördüncü Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
16. Bacanlı, H. (2000). Gelişim ve Öğrenme, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
17. Bruetsch, A., (1998). Multiple Intelligences Lesson Plan Book. Arizona: Zephyr Press.
18. Saban, A. Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitim. Ankara: Nobel Yayınevi. 2002.
19. Körođlu, H.; Yeşildere, S. İlköğretim Yedinci Sınıf Matematik Dersi Tamsayılar Ünitesinde Çoklu Zeka Teorisi Tabanlı Öğretimin Öğrenci Başarısına Etkisi. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 24 (2). 25-42. Gazi Üniversitesi. 2004.